

פסחים ה:

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

אין ביעור חמץ אלא שריפה

פירש רש"י, שרבי עקיבא סובר כרבי יהודה שאין ביעור חמץ אלא שריפה. והקשה הפני יהושע, שהרי שיטת רש"י (להלן יב: כז): שלא הצריך רבי יהודה שריפה אלא קודם זמן הביעור, אבל לאחר זמן הביעור ביעורו בכל דבר. ואם כן מדוע רבי עקיבא מצריך שריפה גם בזמן הביעור. ותירץ, שרק לאחר שלמדו שתשבתו הוא ביי"ד פירש רש"י שלאחר הזמן ביעורו בכל דבר, אבל כאן הוא לפי מה שסברו שתשבתו הוא כיום טוב, ואז גם לאחר זמן הביעור דינו בשריפה.

אבל אתה רואה של אחרים

פירש רש"י, כגון נכרי. וכתב בביאור הגר"א (או"ח סי' תמ"ג ס"ק י"א) שמשמע שרק על של נכרי אינו עובר, אבל בשל ישראל אחר הנמצא אצלו, הוא עובר בכל יראה. וביאר, שמכך שלא אמרו 'ולא שאינו שלך' אלא 'ולא של אחרים' משמע שבאו למעט רק של גויים.

ובתוספות הקשו כיצד מיעטו גם של נכרי וגם של גבוה מפסוק אחד, ואילו לגבי חלה מיעטו נכרי והקדש משתי פסוקים. ובשאגת אריה (סי' פ"ג) תירץ, שלענין כל יראה הכל תלוי במה שאינו לך, ולכך מתמעטים גם נכרי וגם הקדש, ולפי זה גם ישראל אחר אינו בכלל האיסור.

וכתב בחידושי רבי ראובן (ח"א, הוספה בסוף הספר), שהתוספות סוברים כהגר"א, שבשל ישראל אחר עובר, ורק בשל גוי אינו עובר. אכן כתב שמדברי הב"ח הט"ז והמג"א (סי' תמג ס"ב) שפירשו שישראל השומר על חמץ של ישראל אחר ולא קיבל עליו אחריות, אם הגיע זמן האיסור חייב לבערו כדי להציל את הבעלים מעבירה, מוכח שהשומר עצמו אינו עובר בכל יראה על חמץ של ישראל אחר. ומחלוקתם היא האם עיקר האיסור תלוי בבעלות או במי שהוא ברשותו.

ובפני יהושע כתב, שלדעת רש"י גם בשל הפקר עובר, ובזה ביאר הטעם שלא פירש רש"י בגדר ביטול שהוא מטעם הפקר, משום שהפקר אינו מועיל לפטור מכל יראה, ולכך פירש שמועיל מדין השבתה.

מנין ליתן את האמור וכו'

הקשה הר"ן (ב. מדה"ר), מדוע לענין הטמנה לומדים גבולין מבתיים לאיסור, ולענין של אחרים לומדים גבולין מבתיים להיתר, הלא כמו כן יש ללמוד שכשם שבבתיים אין איסור בהטמנה שנאמר 'לא יראה' כך גם בגבולין יהיה היתר בהטמנה. ותירץ, שכל מה שסברו בהו"א ללמוד להיתר בהטמנה הוא רק כשלא היה כתוב אלא 'לא יראה', אבל לאחר שנאמר 'לא ימצא' הרי זה מלמד על 'לא יראה', שאין הפירוש ראייה ממש, אלא כל שנמצא ברשותו, וכיון שהוא גילוי מילתא אין ללמוד מגזירה שוה להקל.

נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר

פירש רש"י, נכרי שכיבשתו תחת ירך, דהוי ממונו כממונך, או שלא כיבשתו אבל שרוי בחצרך. והעיר הפני יהושע, שלפי המסקנא שכיבשתו ושרוי עמו מותר, הפירוש הוא שגם אם שניהם יחד מותר, אבל לפי מה שסברו תחילה שהוא לאיסור, פירש רש"י שדי בכל אחד לבדו לאיסור, לפי שכל אחד הוא טעם בפני עצמו לאיסור, כיבשתו משום שממונו כממונך, ושרוי עמך מפני שהוא ברשותו.

הא דקביל עליה אחריות וכו'

הרא"ש (סי' ד') הביא שנחלקו הראשונים האם די באחריות של שומר חנם כדי לעבור על כל יראה, או שצריך קבלת אחריות של שומר שחר, וכלשון הגמרא 'דאילו מיגנב ואילו מיתבד ברשותיכו קאי'. ובקובץ שעורים (אות י"ז) ביאר שנחלקו בגדר חיוב שומר חנם בפשיעה, שאם חיובו מחמת קבלת אחריות, מובן שדי בזה לאיסור כל יראה, אבל אם חיובו מחמת שלא שמר ולכך הרי הוא כמזיק, אין בכך כדי להחשיבו כשלו לענין כל יראה. ובדרך זו ביאר גם את הדעה הסוברת שרק בחיוב אחריות של אונסין עובר בכל יראה, משום שלדעה זו גם חיוב גניבה ואבידה של שומר שחר אינו מדין חיוב אחריות, אלא מפני שלא שמר, וחשוב כמזיק.

דבר הגורם לממון כממון דמי

כתב בשאגת אריה (סי' ע"ז), שבחמץ שעובר עליו מפני שהוא גורם לו לממון, לא יועיל ביטול, שביטול מועיל כדין הפקר, אבל בזה שאינו שלו והסיבה שחשוב כשלו היא רק מפני שגורם לממון, אם כן מה יועיל שיבטל ויפקיר, הלא עדיין הוא גורם לו לממון, וצריך לבערו לגמרי.